

**ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД
«ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ К.Д. УШИНСЬКОГО»**

Кафедра теорії та методики практичної психології

ВДОВІЧЕНКО О.В.

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ДО ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ
З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«СУЧАСНІ МЕТОДИ ТА ТЕХНІКИ
В ПРАКТИЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПСИХОЛОГА»**

для здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
за спеціальністю 053 Психологія

Одеса – 2024

Затверджено рішенням Вченої ради Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського» (протокол № 1 від 29.08.2024 року).

Автор:

Вдовіченко О.В., доктор психологічних наук, професор, професор кафедри теорії та методики практичної психології, Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського» (м. Одеса).

Рецензенти:

Дідух М.Л. доктор психологічних наук, доцент, доцент кафедри загальної та диференціальної психології, Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського» (м. Одеса).

Фоменко К.І. доктор психологічних наук, професор кафедри психології, Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди (м. Харків).

Методичні рекомендації до організації самостійної роботи з навчальної дисципліни «Сучасні методи та техніки в практичній діяльності психолога»: для здобувачів вищої освіти зі спеціальності 053 Психологія / Вдовіченко О.В. Одеса: Університет Ушинського, 2024. 32 с.

Методичні вказівки складено відповідно до листа Міністерства освіти і науки України від 09.07.2018 року № 1/9-434 «Щодо рекомендацій з навчально-методичного забезпечення» і містять вступ, матеріали щодо забезпечення засвоєння матеріалів до самостійної роботи з навчальної дисципліни «Сучасні методи та техніки в практичній діяльності психолога», індивідуальне навчально-дослідне завдання, критерії оцінювання, питання для самоперевірки, термінологічний словник, рекомендовану літературу.

Призначені для здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти, які навчаються за спеціальністю 053 Психологія.

ЗМІСТ

ОПИС ТА СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «СУЧАСНІ МЕТОДИ ТА ТЕХНІКИ В ПРАКТИЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПСИХОЛОГА»	4
1. Опис навчальної дисципліни	4
2. Пояснювальна записка	5
3. Форми контролю та критерії оцінювання	6
ЗМІСТ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ З ДИСЦИПЛІНИ	19
Тема 1. Основні напрямки практичної діяльності психолога	19
Тема 2. Первинна психологічна діагностика проблеми клієнта	19
Тема 3. Консультативна бесіда як основний метод психологічного консультування	20
Тема 4. Терапевтичний аспект консультування: засоби впливу на клієнта	20
Тема 5. Методи та техніки індивідуальної психотерапії і корекції	21
Тема 6. Групова психологічна терапія і корекція. Психологічний тренінг як метод групової роботи в практичній психології	22
Тема 7. Методи та техніки сімейного консультування та психотерапії	22
ІНДИВІДУАЛЬНЕ НАУКОВО-ДОСЛІДНЕ ЗАВДАННЯ	24
ПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ	26
ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК	28
РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА	31

ОПИС ТА СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «СУЧАСНІ МЕТОДИ ТА ТЕХНІКИ В ПРАКТИЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПСИХОЛОГА»

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, ОНП, спеціальність, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни		
		денна форма навчання	заочна форма навчання	
Кількість кредитів – 4	Галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки	Статус дисципліни: Вибіркова		
Модулів – 1	Спеціальність: 053 Психологія ОНП: Психологія	Рік навчання:		
Змістових модулів – 1		2-й	2-й	
Індивідуальне науково-дослідне завдання – есе		Семестр:		
Загальна кількість годин – 120		4-й	4-й	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2; самостійної роботи студента – 5		Рівень вищої освіти: третій (освітньо-науковий), Ступінь освіти: Доктор філософії (PhD)	Лекції	
			14 год.	4 год.
	Практичні, семінарські			
	18 год.		4 год.	
	Самостійна робота			
	78 год.		102 год.	
	Індивідуальні завдання:			
10 год.	10 год.			
Вид контролю: залік				

2. Пояснювальна записка

Зміни, що відбуваються в сучасному суспільстві, загострення соціальних та політичних проблем підвищують запит на професійну психологічну допомогу і зумовлюють потребу у підготовці фахівців, які досконало володіють основами надання психологічної допомоги. Вирішення широкого кола проблем різної складності потребує від практичного психолога не лише достатньої теоретичної підготовки, а й сформованих навичок застосування сучасних методів та технік комплексного психологічного впливу на емоції, свідомість людини, її поведінку при різних нервових, соматичних, психічних порушеннях.

Мета вивчення дисципліни «Сучасні методи та техніки в практичній діяльності психолога» – формування у здобувачів цілісної системи знань про методи, техніки та прийоми діагностичної, консультативної та терапевтичної роботи; сприяння інтеграції глибоких теоретичних знань та набутих навичок як основи для майбутньої професійної діяльності у сфері практичної психології.

Очікувані результати вивчення дисципліни:

Знати:

- специфіку різних видів психологічної допомоги;
- методи первинної діагностики психологічних проблем;
- теоретичні засновки організації та проведення консультативного інтерв'ю;
- класифікацію методів психотерапевтичного впливу;
- техніки та прийоми терапевтичного впливу в різних напрямках сучасної психотерапії;
- специфіку, переваги та недоліки групової корекційної та терапевтичної роботи;
- особливості процедури сімейної діагностики та техніки, які застосовуються у сімейній психотерапії;

- принципи кризової інтервенції як методу екстреної психологічної допомоги.

Уміти:

- застосовувати діагностичні методи в процесі консультативної та терапевтичної діяльності;
- дотримуватися технології консультативної взаємодії;
- визначати проблематику клієнта та рекомендувати метод психотерапії у кожному конкретному випадку;
- обирати психологічні методи впливу на клієнта в залежності від особливостей його проблеми;
- доцільно використовувати техніки психологічного впливу на різних етапах роботи;
- визначати ефективність обраного методу або техніки;
- використовувати новітні методики і технології роботи з групою;
- адаптувати психологічні розробки до умов реального життя.

3. Форми контролю та критерії оцінювання

Дисципліною «Сучасні методи та техніки в практичній діяльності психолога» передбачаються наступні форми контролю рівня засвоєння здобувачами навчального матеріалу: індивідуальне опитування на практичних заняттях, диспут, перевірка виконання практичних завдань та самостійної роботи, есе, залік.

З метою демонстрування результатів навчання застосовуються також дискусії, круглий стіл, семінар, усні доповіді, робота в парах, робота в команді, презентація результатів самостійної роботи.

Критерії оцінювання за різними видами роботи

Вид роботи	Бали	Критерії
Практичні заняття	0 балів	Відповідь невірна/здобувач не бере участі у практичному занятті.

	1 бал	Здобувач бере участь у практичному занятті, однак активність є нестабільною. Відповіді на запитання загалом неправильні/ з суттєвими помилками, однак висловлюються власні міркування, наводяться приклади.
	2 бали	Здобувач відтворює незначну частину навчального матеріалу, має поверхові уявлення про предмет вивчення, не висловлює власних міркувань, не робить ґрунтовних висновків; пасивна участь у практичному занятті; виконуючи практичні завдання недостатньо використовує інформаційно-методичні матеріали.
	3 бали	Здобувач відтворює достатню частину навчального матеріалу, у відповідях наявні помилки, висловлюються власні міркування та висновки; фрагментарна активність у практичному занятті; виконуючи практичні завдання/приймаючи участь у семінарі використовує інформаційно-методичні матеріали, хоча може допускати помилки.
	4 бали	Здобувач відтворює достатню частину навчального матеріалу, у відповідях допускаються окремі неточності, висловлюються власні міркування, формулюються висновки; стабільно висока активність у практичному занятті; виконуючи практичні завдання/приймаючи участь у практичному занятті використовує інформаційно-методичні матеріали.
	5 балів	Здобувач володіє міцними знаннями, оперує ними при виконанні практичних завдань, висловлює

		власні міркування, робить ґрунтовні висновки; стабільна висока активність в практичному занятті; виконуючи практичні завдання/приймаючи участь у практичному занятті самостійно використовує інформаційно-методичні матеріали та не допускає помилок у їх виконанні.
Самостійна робота	0 балів	Відсутність у здобувача опанування самостійного матеріалу або неповне його осмислення.
	1 бал	Здобувач не опанував навчальний матеріал з відповідної теми для самостійного опрацювання, не знає основних понять і термінів наукової дисципліни, не орієнтується в першоджерелах та рекомендованій літературі, відсутнє наукове мислення.
	2 бали	Здобувач не повністю засвоїв тему для самостійного опрацювання не досконало володіє основними поняттями та положеннями навчальної дисципліни, невпевнено орієнтується в першоджерелах та рекомендованій літературі, непереконливо відповідає, додаткові питання викликають невпевненість або відсутність знань.
	3 бали	Здобувач знає окремі факти, що стосуються навчального матеріалу; виявляє здатність елементарно висловлювати думку; самостійно та за допомогою викладача може виконувати частину практичних завдань; знає послідовність виконання завдання; практичні завдання містять багато суттєвих відхилень від установлених вимог, при їх виконанні потребує систематичної допомоги

		викладача.
	4 бали	Здобувач самостійно і логічно відтворює фактичний і теоретичний матеріал та наводить приклади; володіє навчальним матеріалом і використовує набуті знання, уміння у стандартних ситуаціях; самостійно виконує практичні завдання відповідно до методичних рекомендацій; практичні завдання мають окремі помилки; користується необхідними навчально-методичними матеріалами.
	5 балів	Здобувач володіє глибокими знаннями, демонструє відповідні компетентності, використовує їх у нестандартних ситуаціях, самостійно працює з інформацією у відповідності до поставлених завдань; систематизує та узагальнює навчальний матеріал; самостійно користується додатковими джерелами інформації; без похибок виконує та аналізує практичні завдання.
ІНДЗ (есе)	0 балів	Завдання не виконано; есе має компілятивний характер; висловлювання не відповідає (за змістом і формою) вимогам, які висуваються до жанру академічного есе.
	1-3 бали	Здобувач демонструє неглибоку обізнаність з темою, її інтерпретація поверхова, судження подеколи компілятивні. У роботі простежується комунікативний задум автора, представлений традиційний або обмежений набір ідей, відсутня діалогова (дискусійна) основа. Композиційна структура есе загалом витримана, проте наявні суттєві недоліки в аргументації основних положень,

		встановленні причинно-наслідкових зв'язків (не більше 2 логічних помилок), фрагменти іноді не пов'язані між собою, опущений аналіз суттєвих характеристик явища, не аналізуються альтернативні погляди на проблему. Спостерігається невдале поєднання теорії з фактичним матеріалом, використання риторики (тверджень) замість аргументації (доказів). Здобувач демонструє бідний словниковий запас, одноманітність граматичного ладу мови; спостерігається порушення мовностилістичних норм наукового стилю, зокрема наявне недоречне використання засобів виразності, неточне вживання термінології тощо; порушуються орфографічні й пунктуаційні норми.
	4-6 бали	Здобувач демонструє розуміння проблеми, чітко її формулює, проте розкриває її на низькому теоретичному рівні / заявлена тема розкрита не повно / наявні фрагменти, які не відповідають темі. Авторська модальність і оцінність виявляється невиразно. Здобувач загалом володіє навичками створення академічного тексту, аргументованого доведення тез, загальна форма викладу відповідає жанру академічного есе, проте стиль викладу, використана лексика і термінологія не завжди відповідає академічним стандартам. Робота характеризується змістовою цілісністю і послідовністю викладу, проте логічно упорядковані думки не пов'язані між собою мовними засобами;

		вказані наявні альтернативні погляди на проблему без їх адекватної оцінки; спостерігаються порушення у використанні прийомів порівняння й узагальнення. Використано змішаний стиль викладу з превалюванням неформального. Здобувач переважно дотримується лексичних, граматичних норм наукового стилю, проте наявні окремі орфографічні і синтаксичні помилки.
	7-9 балів	Здобувач демонструє розуміння проблеми, розкриває її на достатньому теоретичному рівні, присутня авторська модальність, оцінність, проте інтерпретація теми недостатньо глибока і самостійна. Здобувач загалом володіє навичками створення академічного тексту, аргументованого доведення, проте тези й приклади не завжди переконливі, здобувач переважно використовує традиційні форми доведення. Загальна форма викладу відповідає жанру академічного есе, проте стиль викладу, використана лексика і термінологія не завжди відповідає академічним стандартам; виклад зрозумілий і чіткий; наявні незначні порушення логіки чи послідовності викладу; пояснюються альтернативні погляди на проблему та їх оцінка; використовуються прийоми порівняння, зіставлення й узагальнення. Текст загалом оформлено правильно, але трапляються поодинокі порушення орфографічних чи пунктуаційних норм.
	10 балів	Здобувач демонструє глибоке розуміння проблеми, чітко її формулює, розкриває на високому теоретичному рівні, обґрунтовано використовує відомості з наукових джерел. Інтерпретація теми глибока й самостійна, переважає авторська модальність й оцінність. Загальна форма викладу відповідає жанру академічного есе; виклад зрозумілий і чіткий; стиль викладу відповідає академічним стандартам. Багатий словниковий

		запас, лексичні (зокрема термінологічні) та стилістичні засоби використовуються повністю адекватно й виразно. Наведені доведення логічні і обґрунтовані; сформульовані тези переконливі, супроводжуються грамотною аргументацією власної позиції; подаються альтернативні погляди на проблему та їх особиста оцінка автором; доречно й грамотно використовуються прийоми порівняння, зіставлення й узагальнення; судження свідчать про самостійність мислення і широту кругозору автора. Текст повністю відповідає вимогам точності й правильності мовлення; допущені окремі (1-2) мовленнєві або стилістичні огріхи.
--	--	---

Критерії оцінювання підсумкового контролю (залік)

Для навчальної дисципліни «Сучасні методи та техніки в практичній діяльності психолога» за навчальним планом передбачається підсумковий контроль у формі заліку. Кількість балів, необхідних для заліку (не менше 60), аспірант отримує під час участі у практичних заняттях, виконання усіх видів самостійної роботи та ІНДЗ.

Критерії оцінювання за всіма видами контролю

Сума балів	Критерії оцінки
Зараховано (90-100 А)	Здобувач демонструє міцні знання навчального матеріалу, в обсязі, що відповідає програмі навчальної дисципліни, правильно й обґрунтовано приймає необхідні рішення в різних нестандартних ситуаціях; реалізує теоретичні положення навчальної дисципліни виконуючи практичні завдання у сфері практичної психології. При виконанні практичних завдань проявляє вміння самостійно вирішувати поставлені завдання, активно включається в обговорення, відстоює власну точку зору в питаннях та рішеннях, що розглядаються. Оцінка нижче

	100 балів обґрунтовується недостатнім розкриттям теоретичних питань навчальної дисципліни, або тим, що студент проявляє невпевненість в тлумаченні теоретичних положень чи складних практичних завдань. На високому рівні <i>знає</i> специфіку різних видів психологічної допомоги; методи первинної діагностики психологічних проблем; теоретичні засновки організації та проведення консультативного інтерв'ю; класифікацію методів психотерапевтичного впливу; техніки та прийоми терапевтичного впливу в різних напрямках сучасної психотерапії; специфіку, переваги та недоліки групової корекційної та терапевтичної роботи. Самостійно <i>уміє</i> застосовувати діагностичні методи в процесі консультативної та терапевтичної діяльності; дотримуватися технології консультативної взаємодії; визначати проблематику клієнта та рекомендувати метод психотерапії у кожному конкретному випадку; обирати психологічні методи впливу на клієнта в залежності від особливостей його проблеми; доцільно використовувати техніки психологічного впливу на різних етапах роботи; визначати ефективність обраного методу або техніки; використовувати новітні методики і технології роботи з групою.
Зараховано (82-89 В)	Здобувач демонструє знання, володіння матеріалом в обсязі, що відповідає програмі навчальної дисципліни, робить на їхній основі аналіз можливих ситуацій та вміє застосовувати теоретичні положення при вирішенні практичних задач у царині методики викладання, але припускається несуттєвих помилок. При виконанні практичних завдань, здобувач самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких є

	незначною. У повному обсязі <i>знає</i> специфіку різних видів психологічної допомоги; методи первинної діагностики психологічних проблем; теоретичні засновки організації та проведення консультативного інтерв'ю; класифікацію методів психотерапевтичного впливу; техніки та прийоми терапевтичного впливу в різних напрямках сучасної психотерапії; специфіку, переваги та недоліки групової корекційної та терапевтичної роботи. Самостійно <i>уміє</i> застосовувати діагностичні методи в процесі консультативної та терапевтичної діяльності; дотримуватися технології консультативної взаємодії; визначати проблематику клієнта та рекомендувати метод психотерапії у кожному конкретному випадку; обирати психологічні методи впливу на клієнта в залежності від особливостей його проблеми; доцільно використовувати техніки психологічного впливу на різних етапах роботи; визначати ефективність обраного методу або техніки; використовувати новітні методики і технології роботи з групою.
Зараховано (74-81 С)	Здобувач на достатньому рівні володіє навчальним матеріалом, знає основні теоретичні положення, що відповідають програмі навчальної дисципліни, аналізує можливі практичні ситуації та вирішує їх, але припускається помилок які усуває за підтримки з боку викладача або однокурсників. На достатньому рівні <i>знає</i> специфіку різних видів психологічної допомоги; методи первинної діагностики психологічних проблем; теоретичні засновки організації та проведення консультативного інтерв'ю; класифікацію методів психотерапевтичного впливу; техніки та прийоми

	терапевтичного впливу в різних напрямках сучасної психотерапії; специфіку, переваги та недоліки групової корекційної та терапевтичної роботи. <i>Уміє</i> застосовувати діагностичні методи в процесі консультативної та терапевтичної діяльності; дотримуватися технології консультативної взаємодії; визначати проблематику клієнта та рекомендувати метод психотерапії у кожному конкретному випадку; обирати психологічні методи впливу на клієнта в залежності від особливостей його проблеми; доцільно використовувати техніки психологічного впливу на різних етапах роботи; визначати ефективність обраного методу або техніки; використовувати новітні методики і технології роботи з групою.
Зараховано (64-73 D)	Здобувач розуміє основні положення навчальної дисципліни, котрі є визначальними і орієнтується у напрямі вирішення практичних завдань. Здобувач розуміє практичні завдання, має пропозиції щодо напрямку їх вирішення. Самостійно вирішує завдання за зразком, допускає значну кількість неточностей, помилок, котрі усуває під керівництвом викладача. Поверхово <i>знає</i> специфіку різних видів психологічної допомоги; методи первинної діагностики психологічних проблем; теоретичні засновки організації та проведення консультативного інтерв'ю; класифікацію методів психотерапевтичного впливу; техніки та прийоми терапевтичного впливу в різних напрямках сучасної психотерапії; специфіку, переваги та недоліки групової корекційної та терапевтичної роботи. З огріхами <i>уміє</i> застосовувати діагностичні методи в процесі консультативної та терапевтичної діяльності; дотримуватися

	технології консультативної взаємодії; визначати проблематику клієнта та рекомендувати метод психотерапії у кожному конкретному випадку; обирати психологічні методи впливу на клієнта в залежності від особливостей його проблеми; доцільно використовувати техніки психологічного впливу на різних етапах роботи; визначати ефективність обраного методу або техніки; використовувати новітні методики і технології роботи з групою.
Зараховано (60-63 E)	Здобувач поверхнево опанував навчальний зміст, передбачений програмою навчальної дисципліни, володіє основними положеннями на мінімально допустимому рівні. Знання з основ методики викладання літератури несистемні, фрагментарні. Виконання практичних завдань формалізоване: є відповідність алгоритму, виконує практичні завдання за підтримки з боку викладача зі значними труднощами; демонструє нестійкі навички міжособистісної взаємодії. <i>Має фрагментарні знання щодо специфіки різних видів психологічної допомоги; методів первинної діагностики психологічних проблем; класифікації методів психотерапевтичного впливу; технік та прийомів терапевтичного впливу в різних напрямках сучасної психотерапії; специфіки, переваг та недоліків групової корекційної та терапевтичної роботи.</i> <i>Зі значними огріхами застосовує діагностичні методи в процесі консультативної та терапевтичної діяльності; дотримується технології консультативної взаємодії; визначає проблематику клієнта та рекомендувати метод психотерапії у кожному конкретному випадку; обирає психологічні методи впливу на клієнта в залежності від особливостей його проблеми; доцільно</i>

	використовує техніки психологічного впливу на різних етапах роботи; визначає ефективність обраного методу або техніки; використовує новітні методики і технології роботи з групою.
Не зараховано (35-59 FX)	Здобувач має фрагментарні знання, опанувавши менше половини обсягу навчального змісту, передбаченого програмою навчальної дисципліни. Відсутнє цілісне усвідомлення навчального матеріалу. Здобувач працює пасивно, практичні завдання виконує переважно з помилками, виправляє помилки лише при виконанні нескладних практичних завдань. <i>Не знає</i> специфіку різних видів психологічної допомоги; методи первинної діагностики психологічних проблем; теоретичні засновки організації та проведення консультативного інтерв'ю; класифікацію методів психотерапевтичного впливу; техніки та прийоми терапевтичного впливу в різних напрямках сучасної психотерапії; специфіку, переваги та недоліки групової корекційної та терапевтичної роботи. <i>Не уміє</i> застосовувати діагностичні методи в процесі консультативної та терапевтичної діяльності; дотримуватися технології консультативної взаємодії; визначати проблематику клієнта та рекомендувати метод психотерапії у кожному конкретному випадку; обирати психологічні методи впливу на клієнта в залежності від особливостей його проблеми; доцільно використовувати техніки психологічного впливу на різних етапах роботи; визначати ефективність обраного методу або техніки; використовувати новітні методики і технології роботи з групою. Здобувач допускається до повторного складання екзамену.
Не зараховано	Здобувач не виконує вимоги навчальної дисципліни: не

(0-34 F)	сформовані знання, уміння та навички. Здобувач не допускається до екзамену та проходить повторне вивчення дисципліни.
----------	---

ЗМІСТ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ З ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Основні напрямки практичної діяльності психолога

Питання на самостійне опрацювання:

1) Напрямки психологічної практики: психологічна діагностика, консультування, психокорекція та психотерапія, психологічна просвіта та профілактика.

2) Спільне та відмінне у консультуванні та психотерапії як видах психологічної допомоги.

Література:

1. Вавринів О.С. Основи психологічного консультування : навч. посіб. Львів : ЛДУ БЖД, 2020. 112 с.

2. Чепелева Н.В., Зазимко О.В., Шиловська О.М. Наративні практики самопроектування: методичні рекомендації. Київ, 2019. 44 с.

3. Яцина О.Ф. Основи психотерапії: практикум. Навч.-метод. посібник. Ужгород, 2021. 80 с.

Тема 2. Первинна психологічна діагностика проблеми клієнта

Питання на самостійне опрацювання:

1) Симптоматична поведінка.

2) Ідентифікація проблеми.

3) Психологічний діагноз.

4) Сучасні методи діагностики особистісних якостей.

5) Дослідження мотиваційної сфери.

Література:

1. Вавринів О.С. Основи психологічного консультування : навч. посіб. Львів : ЛДУ БЖД, 2020. 112 с.

2. Завгородня О.В. Теоретико-методологічні основи інтеграції психологічного знання. Київ, 2020. 180 с.

3. Павлюк М.М., Шепельова М.В. Сучасні психологічні технології надання психологічної допомоги сім'ям постраждалих у подоланні складних

життєвих обставин : практичний посібник. Київ: Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України, 2020. 124 с.

Тема 3. Консультативна бесіда як основний метод психологічного консультування

Питання на самостійне опрацювання:

- 1) Організація консультативної бесіди: простір, час, етапи.
- 2) Техніки прояснення інформації.
- 3) Постановка запитань як основний інструмент формування поля взаємодії з клієнтом.

- 4) Навички розпізнавання емоційних переживань.

- 5) Техніки відображення.

Література:

1. Вавринів О.С. Основи психологічного консультування : навч. посіб. Львів : ЛДУ БЖД, 2020. 112 с.

2. Павлюк М.М., Шепельова М.В. Сучасні психологічні технології надання психологічної допомоги сім'ям постраждалих у подоланні складних життєвих обставин : практичний посібник. Київ: Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України, 2020. 124 с.

3. Чепелева Н.В., Зазимко О.В., Шиловська О.М. Наративні практики самопроектування: методичні рекомендації. Київ, 2019. 44 с.

Тема 4. Терапевтичний аспект консультування: засоби впливу на клієнта

Питання на самостійне опрацювання:

- 1) Неконгруентність та робота з нею.

- 2) Робота з опором та переносом.

- 3) Психологічна інформація як чинник впливу.

- 4) Переформування, або рефреймінг.

- 5) Акуалізація ресурсів людини.

Література:

1. Інноваційні технології розвитку психологічних ресурсів особистості: колективна монографія / відпов. ред. Н.І. Тавровецька Херсон : Вид-во ФОП Вишемирський В.С., 2019. 354 с.
2. Калька Н., Ковальчук З. Практикум з арт-терапії : навч.-метод. посібник. Ч. 1. Львів : ЛьвДУВС, 2020. 232 с.
3. Чудаєва Н.В., Шулдик Г.О. Психодрама. Курс лекцій: навч. посіб. Вид. 2-ге, переробл. і доповн. Умань : Візаві, 2020. 158 с.
4. Яцина О.Ф. Основи психотерапії: практикум. Навч.-метод. посібник. Ужгород, 2021. 80 с.

Тема 5. Методи та техніки індивідуальної психотерапії і корекції

Питання на самостійне опрацювання:

- 1) Техніки когнітивної психотерапії: сократичний діалог, метод катарсису, метод ідентифікації, метод відволікання, метод записування подій дня, техніка зосередження на думках, метод розігрування ролей, ре атрибуція, перевизначення, децентрація, техніка запитань.
- 2) Техніки клієнт-центрованої терапії: рефлексивна техніка, техніка повторів, емпатійні відповіді, метафори.
- 3) Характеристика основних напрямків арт-теапії: ізотерапія, піскова терапія, бібліотерапія, музикотерапія. Арт-терапевтичні техніки в роботі з емоціями та почуттями, Я-концепцією, мотивацією та цілепокладанням, картиною світу, стосунками.

Література:

1. Інноваційні технології розвитку психологічних ресурсів особистості: колективна монографія / відпов. ред. Н.І. Тавровецька Херсон : Вид-во ФОП Вишемирський В.С., 2019. 354 с.
2. Чудаєва Н.В., Шулдик Г.О. Психодрама. Курс лекцій: навч. посіб. Вид. 2-ге, переробл. і доповн. Умань : Візаві, 2020. 158 с.
3. Яцина О.Ф. Основи психотерапії: практикум. Навч.-метод.

посібник. Ужгород, 2021. 80 с.

Тема 6. Групова психологічна терапія і корекція. Психологічний тренінг як метод групової роботи в практичній психології

Питання на самостійне опрацювання:

- 1) Специфіка групової психологічної терапії.
- 2) Групова динаміка як основний інструмент лікувальної дії.
- 3) Групова дискусія як метод групової психотерапії.
- 4) Допоміжні методи групової терапії: психодрама, психогімнастика, арт-терапевтичні техніки.
- 5) Загальна характеристика тренінгу як методу групової корекційної роботи.

Література:

1. Вавринів О.С. Основи психологічного консультування : навч. посіб. Львів : ЛДУ БЖД, 2020. 112 с.
2. Інноваційні технології розвитку психологічних ресурсів особистості: колективна монографія / відпов. ред. Н.І. Тавровецька Херсон : Вид-во ФОП Вишемирський В.С., 2019. 354 с.
3. Чудаєва Н.В., Шулдик Г.О. Психодрама. Курс лекцій: навч. посіб. Вид. 2-ге, переробл. і доповн. Умань : Візаві, 2020. 158 с.
4. Яцина О.Ф. Основи психотерапії: практикум. Навч.-метод. посібник. Ужгород, 2021. 80 с.

Тема 7. Методи та техніки сімейного консультування та психотерапії

Питання на самостійне опрацювання:

- 1) Кларифікація витоків сімейного конфлікту.
- 2) Техніки сімейного консультування та терапії: техніка «Циркулярне інтерв'ю», техніка «Позитивне переформулювання», техніка «Припис», техніка «Контрконцепція», техніка «Сімейні ролі», техніка

«Незакінчені речення», техніка «Сімейні правила», техніка «Коло впливу».

Література:

1. Вавринів О.С. Основи психологічного консультування : навч. посіб. Львів : ЛДУ БЖД, 2020. 112 с.
2. Інноваційні технології розвитку психологічних ресурсів особистості: колективна монографія / відпов. ред. Н.І. Тавровецька Херсон : Вид-во ФОП Вишемирський В.С., 2019. 354 с.
3. Калька Н., Ковальчук З. Практикум з арт-терапії : навч.-метод. посібник. Ч. 1. Львів : ЛьвДУВС, 2020. 232 с.
4. Чудаєва Н.В., Шулдик Г.О. Психодрама. Курс лекцій: навч. посіб. Вид. 2-ге, переробл. і доповн. Умань : Візаві, 2020. 158 с.
5. Яцина О.Ф. Основи психотерапії: практикум. Навч.-метод. посібник. Ужгород, 2021. 80 с.

ІНДИВІДУАЛЬНЕ НАУКОВО-ДОСЛІДНЕ ЗАВДАННЯ

Програмою дисципліни «Сучасні методи та техніки в практичній діяльності психолога» передбачається виконання здобувачами індивідуальних науково-дослідних завдань у формі написання есе. Орієнтовна тематика надається нижче. На виконання цього виду роботи відводиться 10 годин.

1. Доцільність «нетестової» діагностики в консультативному процесі.
2. Створення метафоричної реальності у розв'язанні терапевтичних задач.
3. Формування психотерапевтичних реакцій.
4. Специфіка застосування конфронтаційних технік у консультативному процесі.
5. Сутність директиви як способу впливу на клієнта: значення та обмеження при застосуванні в консультативній практиці.
6. Методи та особливості діагностики сімейних відносин.
7. Проблема результативності психологічного консультування.
8. Фокусування почуттів як технічний прийом психотерапевтичної роботи.
9. Організація плідної співпраці консультанта і клієнта під час інтерв'ю.
10. Механізми корекційного впливу в групі.

Есе як вид письмової навчальної роботи являє собою твір-міркування невеликого обсягу (до 10 сторінок) з вільною композицією, що виражає власні думки та погляди автора з приводу конкретного питання. До структури есе мають входити такі компоненти: вступ; теза, аргументи; висновок. У вступі обґрунтовується актуальність обраної теми, ставиться проблема. Теза є думкою автора, яку він має довести за допомогою аргументів. Аргументи – це факти, явища суспільного життя, події, життєві ситуації і життєвий досвід, наукові докази, посилання на думку вчених та ін.

Для кожної тези має бути декілька аргументів. У висновку надається коротке резюме думок автора щодо розв'язання поставленої проблеми.

Есе має відповідати наступним критеріям: 1) науковість; 2) висловлення власної думки; 3) правильні посилання на джерела; 4) логічна послідовність викладу, аргументованість та переконливість.

Здобувач при виконанні ІНДЗ повинен дотримуватися принципів академічної доброчесності, не допускати академічний плагіат та інші форми академічної недоброчесності, визначені законодавством України.

Відповідно до статті 42 Закону України «Про освіту» порушенням академічної доброчесності вважається:

академічний плагіат – оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості) та/або відтворення опублікованих текстів (оприлюднених творів мистецтва) інших авторів без зазначення авторства;

самоплагіат – оприлюднення (частково або повністю) власних раніше опублікованих наукових результатів як нових наукових результатів;

фабрикація – вигадкування даних чи фактів, що використовуються в освітньому процесі або наукових дослідженнях;

фальсифікація – свідомо зміна чи модифікація вже наявних даних, що стосуються освітнього процесу чи наукових досліджень;

списування – виконання письмових робіт із залученням зовнішніх джерел інформації, крім дозволених для використання, зокрема під час оцінювання результатів навчання;

обман – надання завідомо неправдивої інформації щодо власної освітньої (наукової, творчої) діяльності чи організації освітнього процесу; формами обману є, зокрема, академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація та списування.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ

1. Поняття психологічної практики.
2. Основні напрямки практичної діяльності психолога.
3. Форми психологічної практики.
4. Відмінності між психологічним консультуванням та психотерапією.
5. Проблема відмежування психокорекції від психотерапії.
6. Завдання психодіагностики як напряму практичної психології.
7. Специфіка взаємодії клієнта і психодіагноста в ситуації надання психологічної допомоги.
8. Основні вимоги до вибору психодіагностичних методик у процесі надання психологічної допомоги.
9. Основні способи одержання психологічної інформації в роботі психодіагноста.
10. Терапевтичний ефект збору інформації.
11. Техніка інтерпретації у психологічному консультуванні.
12. Можливості техніки конфронтації.
13. Навіювання як основа інтервенції.
14. Терапевтична функція психологічної інформації у консультативній практиці.
15. Застосування техніки «сократичного діалогу».
16. Директива як спосіб впливу на клієнта.
17. Поняття рефреймінгу. Його типи.
18. Тактика доведення наявних психологічних ресурсів людини до її свідомості.
19. Методи та техніки психоаналізу.
20. Методи та техніки когнітивно-поведінкової терапії.
21. Методи та техніки гешталь-терапії.
22. Методи та техніки клієнт-центрованої терапії.
23. Базові техніки психодрами.
24. Переваги, принципи та правила функціонування психодрами.

25. Арт-терапевтичні техніки надання психологічної допомоги.
26. Специфіка групової форми психокорекції.
27. Завдання групової психокорекції.
28. Соціально-психологічні аспекти групових методів.
29. Виконання практичних вправ, спрямованих на роботу з самосприйняттям і організацію особистісного зворотного зв'язку.
30. Основні механізми корекційного впливу в групі.
31. Виконання групових практичних вправ, орієнтованих на зняття напруги.
32. Визначення та специфіка психологічного тренінгу.
33. Виконання комунікативних ігор і вправ у процесі тренінгу.
34. Методи роботи з «випадковими» подіями.
35. Тренінгові методи роботи з конструктивними подіями.
36. Місце і роль психогімнастики в груповому психологічному тренінгу.
37. Сутність та напрями сімейної психотерапії.
38. Діагностичний етап сімейної психотерапії.
39. Соціометричні техніки в роботі з сім'єю.
40. Поведінкові техніки в сімейному консультуванні та терапії.
41. Техніки роботи із сімейними ролями.
42. Техніки роботи із сімейними правилами та межами.
43. Арт-терапевтичні техніки в роботі з сім'єю.

ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК

Активне слухання – складне комунікативне вміння, сприйняття сенсу сказаного, що полягає в умінні слухати і співчувати співрозмовнику; в проясненні для себе інформації шляхом перефразування висловлювань співрозмовника; допомагає визначити проблеми клієнта і шляхи їх вирішення.

Арт-терапія – це психокорекційне та психотерапевтичне застосування візуального ряду мистецтв: живопису, графіки, скульптури, дизайну та інших форм творчості, в яких провідну роль відіграє візуальний канал комунікації.

Аутогенне тренування – метод психічної саморегуляції, самонавіювання, самоналаштування психіки, заснований на використанні процесу релаксації; дозволяє керувати психічними і фізіологічними процесами свого організму.

Бібліотерапія – напрям арт-терапії, в якому стимулюючим і розвиваючим матеріалом є книга (обрані тексти). У процесі читання книжок клієнт веде записи, аналіз яких допомагає об'єктивно оцінити власний стан. Список книжок психотерапевт підбирає відповідно до проблеми клієнта.

Групова психокорекція – це цілеспрямоване використання групової динаміки, тобто всієї сукупності взаємин і взаємодій, що виникають між учасниками групи, враховуючи і психолога, з корекційною метою.

Дебрифінг – одноразова неструктурована психологічна бесіда з людиною, яка пережила екстремальну ситуацію або психологічну травму. Метою дебрифінгу є зменшення психологічної травматизації шляхом пояснення людині, що з нею сталося і вислуховування її точки зору.

Ідентифікація проблеми (розуміння сутності проблеми клієнта) – це визначення терапевтом реальної проблеми клієнта у процесі збирання анамнезу та активного слухання.

Ізотерапія – це найбільш розповсюджений вид арт-терапії, що допомагає вирішенню психологічних проблем особистості за допомогою художньої творчості (малювання).

Інтерперсональний вплив – отримання нової інформації про себе за рахунок зворотного зв'язку, що призводить до змін і розширення образу «Я».

Інтерпретація – опис та пояснення психологічних механізмів, які керують поведінкою окремого суб'єкта дослідження, і можуть бути використані для прогнозу та корекції індивідуальної поведінки.

Інтроекція – поглинання і привласнення будь-яких норм, стандартів поведінки, поглядів, думок та цінностей без спроби зрозуміти, критично оцінити і переосмислити.

Казкотерапія – вид арт-терапії, який завдяки використанню казкових форм, допомагає об'єктивізувати проблемні життєві ситуації та сприяє інтеграції особистості, розвитку уяви, розширенню свідомості та вдосконаленню взаємодії із зовнішнім світом.

Конгруентність – узгодженість між тим, що психолог відчуває, думає і тим, як він поводить себе по відношенню до клієнта.

Метафоричні (асоціативні) карти – універсальний психологічний інструмент, який базується на метафорі й апелює до підсвідомості людини; становить собою набір зображень завбільшки з гральну карту чи листівку, де відображено людей, їх взаємодії, життєві ситуації, пейзажі, тварин, предмети побуту, абстрактні зображення тощо.

Музикотерапія – вид арт-терапії, що полягає у контрольованому використанні звуків і музики, що представлені у діяльності, яка включає відтворення, фантазування та імпровізацію за допомогою голосу та музичних інструментів чи прослуховування спеціальних музичних творів.

Наратив – самотійно створена розповідь про взаємопов'язані події, що представлена читачу або слухачу.

Піскова терапія («сендплей» – ігри з піском) – метод психокорекції та психотерапії, що базується на юнгіанському психоаналітичному підході і дає можливість вивчати внутрішній світ особистості за допомогою використання спеціальної пісочниці, піску, води і фігурок та забезпечує свободу і безпеку самовираження особі.

Психогімнастика – один із невербальних методів групової роботи, в основі якого лежить використання рухової експресії як головного засобу комунікації в групі.

Психодрама – терапевтичний груповий процес, в якому використовується інструмент драматичної імпровізації для вивчення внутрішнього світу людини. Психодрама використовується в індивідуальній роботі з людьми (монодрама), а її елементи значно поширені в багатьох галузях індивідуальної та групової роботи з людьми.

Психодраматична група – група, в якій через рольову поведінку людьми краще усвідомлюються і ефективно вирішуються їх власні проблеми; усвідомлені ролі стають надбанням особистості та дозволяють їй добре адаптуватися до життя.

Психодраматична дія – етап, на якому обирається протагоніст, вислуховується його задум і тема, які будуть покладені в основу психодраматичної дії.

Рапорт – особливий психотерапевтичний контакт, який передбачає повне емоційне прийняття клієнта і емоційне підстроювання до нього.

Соціально-психологічний тренінг – індивідуальний і груповий тренінг спілкування, що дозволяє істотно підвищити соціально-психологічну компетенцію людини: її психологічну чутливість, контактність, здатність до орієнтування в складних міжособистісних ситуаціях.

Танцювально-рухова терапія – метод психотерапії, що відносять до категорії арт-терапії, в якому тіло є інструментом, а рух – процесом, що допомагає клієнтам пережити, розпізнати і виявити свої почуття і конфлікти.

Шерінг – це особливий вид розмови в колі, в якій прийнято говорити про свої почуття, викликані психодраматичною дією, і ділитися своїми історіями, спогадами. Його мета – усвідомлення почуттів, внутрішніх процесів, аналізування та закріплення досвіду, постановка цілей на майбутнє.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Вавринів О.С. Основи психологічного консультування : навч. посіб. Львів : ЛДУ БЖД, 2020. 112 с.
2. Давидова О.В. Майндфулнес-технології регуляції стресостійкості в роботі практичного психолога з учнями юнацького віку. Кременчук, 2022. 56 с.
3. Завгородня О.В. Теоретико-методологічні основи інтеграції психологічного знання. Київ, 2020. 180 с.
4. Павлюк М.М., Шепельова М.В. Сучасні психологічні технології надання психологічної допомоги сім'ям постраждалих у подоланні складних життєвих обставин : практичний посібник. Київ: Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України, 2020. 124 с.
5. Чепелева Н.В., Зазимко О.В., Шиловська О.М. Наративні практики самопроектування: методичні рекомендації. Київ, 2019. 44 с.

Додаткова

1. Андрушко Я.С. Психокорекція: навч.-метод. Посібник. Львів: ЛьвДУВС, 2017. 212 с.
2. Вірна Ж.П. Мотиваційно-сміслова регуляція у професіоналізації психолога: монографія. Луцьк: РВВ «Вежа» Волин. держ. ун-ту ім. Лесі Українки, 2003. 320 с.
3. Вірна Ж.П. Основи професійної орієнтації. Луцьк: Вежа, 2003. 156 с.
4. Грицюк І.М., Магдисюк Л.І. Дослідницькі методи в різних галузях практичної психології: навч. посіб. Луцьк: ВежаДрук, 2022. 248 с.
5. Дуткевич Т.В. Теорія і практика розвивально-корекційної роботи психолога : навч. посіб. Київ : КНТ, 2017. 265 с.
6. Інноваційні технології розвитку психологічних ресурсів особистості: колективна монографія / відпов. ред. Н.І. Тавровецька Херсон : Вид-во ФОП Вишемирський В.С., 2019. 354 с.

7. Калька Н., Ковальчук З. Практикум з арт-терапії: навч.-метод. посібник. Ч. 1. Львів : ЛьвДУВС, 2020. 232 с.
8. Магдисюк Л.І., Федоренко Р.П. Практикум психологічного консультування в юридичній сфері: навч. посіб. Луцьк: Вежа-Друк, 2021. 320 с.
9. Макаренко С. Методи і форми роботи практичних психологів у процесі консультування керівників. *Вісник Львівського університету. Серія Психологічні науки*. 2019. Випуск 4. С.38-46.
10. Максименко С.Д. Основи генетичної психології: навч. посіб. Київ: НПЦ Перспектива, 1998. 220 с.
11. Теоретичні та практичні аспекти підготовки психологів у закладах вищої освіти: зб. матеріалів Всеукраїнського науково-практичного семінару з міжнародною участю, Київ, 31 березня 2021 р. Київ: НУБіП України, 2021. 64 с.
12. Фесюк В.О., Мороз І. Методологія і організація наукових досліджень: навч. посіб. Луцьк: СНУ ім. Лесі Українки, 2019. 128 с.
13. Чудаєва Н.В., Шулдик Г.О. Психодрама. Курс лекцій: навч. посіб. Вид. 2-ге, переробл. і доповн. Умань : Візаві, 2020. 158 с.
14. Яцина О.Ф. Основи психотерапії: практикум. Навч.-метод. посібник. Ужгород, 2021. 80 с.

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ:

- Міністерство освіти і науки України: офіційний сайт.
URL : <http://www.mon.gov.ua>
- Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського : офіційний сайт URL : <http://www.nbuv.gov.ua/>
- Одеська національна наукова бібліотека : офіційний сайт.
URL : <http://odnb.odessa.ua/>.
- Бібліотека Університету Ушинського : офіційний сайт.
URL : <https://library.pdpu.edu.ua/>